

Taal totaal NIEUW

Nederlands voor gevorderden

Docentenhandleiding

intertaal

Taal totaal – nieuw docentenhandleiding

concept en redactie

Stephen Fox

met medewerking van

Wilma Eeftink, Annemarie Diestelmann

Nederlandse bewerking

Caroline Kennedie (UTN)

met medewerking van

Lidy Zijlmans, Liesbet Korebrits, Edith Schouten (UTN)

redactie en lay-out

Julia de Vries (redactie Intertaal)

herziene editie 2017

bewerking

Frank Groenman

redactie

Nynke Scholtens

Taal totaal – nieuw NIEUW Nederlands voor gevorderden bestaat uit:

Tekstboek + online-mp3's	ISBN 978 94 6030 9083
Werkboek + online-mp3's	ISBN 978 94 6030 9113
Docentenhandleiding (downloadable pdf)	ISBN 978 94 6030 9106

ISBN 978 94 6030 9106

1e druk 2017

© 2017 Intertaal, Amsterdam/Antwerpen.

Licentie-uitgave van Taal totaal – nieuw – Niederländisch für Fortgeschrittene, met toestemming van Max Hueber Verlag, München.

© 2002 Max Hueber Verlag, D-80992 München, voor de Duitse uitgave.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt in gedrukte, akoestische, filmische of welke andere vorm ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Algemeen

1	Inleiding	4
1.1	Taal totaal – nieuw in het kort	4
1.2	Doelgroep en doelstelling	4
1.3	Het didactische basisconcept	5
2	Opzet	7
2.1	Overzicht van het materiaal	7
2.2	Het tekstboek	8
2.3	Het werkboek	15
2.4	Algemene aandachtspunten	18
3	Voorbeelduitwerking van les 5 De meeste stemmen gelden	20

Lessen

Les 1	Ken ik jou niet ergens van?	28
Les 2	Gezellig!	31
Les 3	Druk, druk, druk!	34
Les 4	Een tuin op het zuiden	36
Les 5	De meeste stemmen gelden	39
Les 6	Stereotypen	41
Les 7	De informatiemaatschappij	44
Les 8	De zorgzame samenleving?	48
Les 9	Jong geleerd, oud gedaan	50
Les 10	Ik zie, ik zie wat jij niet ziet	54

1 Inleiding

1.1 *Taal totaal – nieuw* in het kort

Taal totaal – nieuw is de volledig geactualiseerde en herziene editie van *Taal totaal*, waarbij de oorspronkelijke didactische opzet en de opbouw van *Taal totaal* zijn behouden. Het is een communicatieve leergang Nederlands voor gevorderde anderstaligen. De leergang bestaat uit een tekstboek, een werkboek, online audiomateriaal en een docentenhandleiding. Het is het vervolg op de basisleergang *Taal vitaal – nieuw*. De leerstof die in die basisleergang is aangeboden wordt verdiept en uitgebreid in *Taal totaal – nieuw*. Evenals bij *Taal vitaal – nieuw* is bij de samenstelling van *Taal totaal – nieuw* gekozen voor een functionele opzet. Nieuwe woorden en structuren worden in lees- en luisterteksten aangeboden in een betekenisvolle context. Dat wil zeggen dat de grammaticale onderwerpen veelal gekoppeld zijn aan taalhandelingen. De thema's van *Taal totaal – nieuw* sluiten uiteraard aan bij de belangstellingssfeer en taalgebruikssituaties van de doelgroep. In het werkboek zijn onder meer de grammaticale uitleg, tests en de sleutel opgenomen. Daardoor geeft *Taal totaal – nieuw* in ruime mate gelegenheid tot zelfwerkzaamheid van cursisten. Bovendien legt *Taal totaal – nieuw* een relatie tussen taal en cultuur. Tot slot kenmerkt *Taal totaal – nieuw* zich door de aandacht voor woordenschatverwerving en het communicatieve aspect van taal.

functionele
opzet

zelfwerkzaamheid

1.2 Doelgroep en doelstelling

Taal totaal – nieuw is bedoeld voor hoger opgeleide anderstalige (jong)-volwassenen met een basiskennis van het Nederlands, en (jong)-volwassenen met een Germaanse taal als moedertaal. De leergang kan zowel binnen als buiten het Nederlandse taalgebied worden gebruikt om Nederlands te leren.

Taal totaal – nieuw leidt de cursisten tot een niveau dat nodig is om te kunnen communiceren over zowel alledaagse onderwerpen als ook over maatschappelijke thema's (bijvoorbeeld politiek). Dat is in termen van het *Europees Referentiekader* van de Raad van Europa niveau *B1* ('de onafhankelijke gebruiker'). Dit betekent in het kort:

- de cursist begrijpt de belangrijkste punten uit standaardteksten over zaken die regelmatig voorkomen op het werk, op school, bij de opleiding en in de vrije tijd;
- de cursist kan zich redden in de meeste situaties die kunnen optreden in het leven van alledag;
- de cursist kan een beschrijving geven van ervaringen en gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities en kan redenen en verklaringen geven voor meningen en plannen;
- de cursist kan een eenvoudige lopende tekst produceren over onderwerpen die vertrouwd zijn of van persoonlijk belang.

Behalve aan de communicatieve vaardigheid in het Nederlands wordt ook aandacht besteed aan:

- een positieve instelling ten aanzien van het leren van een taal;
- ontwikkeling van voldoende zelfvertrouwen om de verworven vaardigheden in reële taalgebruikssituaties in te zetten.

Deze zaken kunnen het best worden bewerkstelligd door ervoor te zorgen dat het onderwijs levendig en daarmee motiverend blijft. We zijn van mening dat de communicatieve opzet, de keuze van thema's, de gevarieerdheid van de oefeningen en de aansprekende vormgeving van *Taal totaal – nieuw* een basis vormen voor effectief, functioneel en motiverend taalonderwijs.

Het is goed om de cursisten te stimuleren om actief deel te nemen aan de lessen waarin het tekstboek centraal staat. Het verstaan en begrijpen van de gesproken taal en de vaardigheid zich adequaat te uiten zijn van het grootste belang voor de communicatie. Deze vaardigheden krijgen vooral in het tekstboek (door de vele luisteroefeningen en gelegenheden tot spreken) aandacht, terwijl in het werkboek de nadruk meer ligt op schrijf- en leesvaardigheid en het oefenen van grammaticale structuren. Dat neemt echter niet weg dat alle vaardigheden in beide boeken aan de orde komen: in het tekstboek komen ook structuuroefeningen voor en in het werkboek bijvoorbeeld ook luisteroefeningen.

1.3 Het didactische basisconcept

Taal totaal – nieuw combineert een functionele opzet met een gestructureerde aanpak. Dat betekent enerzijds dat de keuze van de leerinhoud is gemaakt op basis van de relevantie ervan voor de leerder en anderzijds dat de noodzakelijke grammatica op logische en gestructureerde wijze wordt aangeboden (veelal gekoppeld aan

taalhandelingen).

We hebben in deze leergang nadrukkelijk onderwerpen en werkvormen gekozen die aansluiten bij de belangstellings sfeer, de leefwereld en de behoeften van de beoogde leerder. Het spreekt voor zich dat een leerder effectiever leert wanneer hij de leerstof relevant vindt. Aangezien de leergang in de eerste plaats is bedoeld voor (jong)volwassenen, zijn thema's als 'werk' en 'maatschappij' opgenomen.

Het werken in tweetallen en groepen neemt in deze leergang een belangrijke plaats in. De docent speelt bij deze werkvorm een begeleidende rol: hij kan op individuele behoeften van cursisten ingaan, terugkerende vragen en/of problemen noteren en klassikaal bespreken en/of strategieën aanbieden om die problemen aan te pakken.

Het behandelen van grammatica is in *Taal totaal – nieuw* geen doel op zich, maar steeds gebruikgericht. Het dient ertoe het geleerde te systematiseren en te controleren, dat wil zeggen het plaveit de weg naar communicatie. Het aanbod van grammatica in *Taal totaal – nieuw* grijpt voor een deel terug op de stof die is aangeboden in *Taal vitaal– nieuw*; het is dan een herhaling, verdieping en uitbreiding ervan.

Evenals in *Taal vitaal – nieuw* wordt grammatica in *Taal totaal – nieuw* op drie manieren aangeboden: in het tekstboek in beknopte kaders (*Let op!*); samengevat op de laatste pagina van elke les én in uitgebreide vorm in het werkboek.

de rol van grammatica

Aan het begin van elke les in het werkboek wordt de grammatica uitvoerig behandeld. Waar het een herhaling betreft van de stof uit *Taal vitaal– nieuw*, is het onderwerp op socratische wijze aangeboden. Dat wil zeggen dat de cursist zelf de regel nog eens destilleert uit voorbeeldzinnen en oefeningen. Door de cursist bijvoorbeeld bepaalde structuren te laten markeren of ordenen, wordt de aandacht op een regelmatigheid gevestigd. Vervolgens formuleert de cursist (deels) zelf de regel.

Door die aanpak kan de cursist in veel gevallen zelf met de grammatica aan de slag. Nieuwe stof kan centraal worden behandeld, maar het past niet binnen de opzet van deze leergang om in onderwijstijd uitgebreide grammaticale exposés te geven. Dat neemt niet weg dat de cursisten regelmatig de gelegenheid moeten krijgen vragen te stellen over de aangeboden grammatica.

2 Opzet

2.1 Overzicht van het materiaal

Taal totaal – nieuw bestaat uit een tekstboek, een werkboek, online audiomateriaal en een docentenhandleiding. De leerstof is verdeeld over tien lessen.

Het tekstboek

Het tekstboek begint met een kaart van Nederland en Vlaanderen. Dan volgt het voorwoord waarin de onderdelen van elke les kort zijn beschreven en waarin de gebruikte symbolen worden verklaard. In de inhoudsopgave die dan volgt, is de volgende informatie opgenomen: de titel van elke les, de thema's en teksten, de taalhandelingen en de grammatica die in de les aan de orde komen. Dan volgen de tien lessen. Achter in het boek staan de transcripties van de luisterteksten in het tekstboek en een woordenlijst per les opgenomen, met vertalingen in het Engels, Frans en Duits. Onregelmatige verba zijn aangegeven met een *.

woordenlijst
per les

Het werkboek

Het werkboek begint met een voorwoord waarin de indeling van elke les wordt uitgelegd en de gebruikte symbolen worden verklaard. Na de inhoudsopgave volgen de tien lessen. Achter in het boek is een appendix opgenomen met daarin achtereenvolgens twee tests, een lijst met onregelmatige verba, een lijst met separabele verba, een lijst met verba met een vaste prepositie, een lijst met andere combinaties met een vaste prepositie, een lijst met grammaticale begrippen en voorbeelden daarvan, de sleutel bij de oefeningen en bij de tests en een grammatica- en zaakregister.

informatieve
appendix

Geluidsmateriaal

Bij zowel het tekstboek als het werkboek hoort online audiomateriaal. Dat is gratis te downloaden van media.intertaal.nl.

De docentenhandleiding

De docentenhandleiding bevat algemene informatie over *Taal totaal – nieuw*, een overzicht van de vaste onderdelen in het tekst- en werkboek, de uitwerking van de vaste onderdelen in het tekstboek, de uitwerking van een les ter illustratie, de oplossingen van de oefeningen van de

hoofdstukken in het tekstboek en tot slot opmerkingen en suggesties bij oefeningen waarvan de instructies in het tekstboek toelichting behoeven.

Taal totaal – nieuw biedt in deze vorm stof voor 4 à 6 contacturen en 4 à 6 uren zelfstudie per les.

2.2 Het tekstboek

Hieronder volgt eerst een overzicht van de verschillende standaardonderdelen en de gebruikte symbolen in het tekstboek. Vervolgens worden die onderdelen en een aantal symbolen beschreven en toegelicht.

**standaard-
onderdelen**

Elke les in het tekstboek is opgebouwd rond een thema en bestaat uit de volgende onderdelen:

Opstap	introduceert het hoofdthema van de les en activeert eventuele voorkennis.
Aandacht voor de taal	biedt, veelal aan de hand van een tekst, de leerstof van de les aan.
Een stapje verder	biedt verdieping bij de aangeboden leerstof en oefeningen.
Extra	breidt het thema van de les uit of biedt een aan het hoofdthema gerelateerd subthema aan.
Nederland – anderland	bevat informatieve leesteksten die aansluiten bij het thema van de les.
Samenvatting	geeft beknopt en overzichtelijk de leerstof van de les weer.
	grammaticale ondersteuning in een klein kader.

Binnen de lessen worden de volgende symbolen gebruikt:

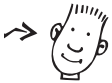
Symbolen

geeft aan dat in tweetallen of groepjes wordt gewerkt en/of dat het een spreekoefening betreft.

geeft aan dat er bij de oefening een audiofragment hoort. Het audiomateriaal is gratis te downloaden van *media.intertaal.nl*. Het getal naast het symbool is het nummer van de track.

duidt op een luisteroefening. De transcripties van de luisterteksten van het tekstboek staan achter in het tekstboek. De transcripties van de luisteroefeningen in het werkboek staan bij de oplossingen achter in het werkboek. Bij deze oefeningen is het vooral belangrijk dat de vragen worden beantwoord, niet dat alles letterlijk wordt verstaan. Het is goed eerst de vragen te lezen en dan pas de tekst te beluisteren, zodat vooraf bekend is wat het onderwerp van de tekst is.

geeft aan dat de cursisten vooral hier in de gelegenheid zijn om hun eigen woordenlijst aan te vullen. De cursisten bepalen zelf welke woorden ze (naast de aangeboden woorden) nog meer willen leren. Ze kunnen daarvoor een woordenboek raadplegen of overleggen met een medecursist of de docent.

geeft aan dat het om een schrijfoefening gaat.

Opstap

Elke les begint met een oefening die betrekking heeft op het thema van de les en die bedoeld is om de kennis over het thema te mobiliseren.

Voordat u met deze oefening begint, kunt u het thema van de les ook eerst klassikaal bespreken door er (eenvoudige) vragen over te stellen of de cursisten erover te laten associëren.

Laat de cursisten de oefening bij voorkeur maken zonder een woordenboek te raadplegen. Wijs hen erop dat zij gebruik kunnen maken van het beeldmateriaal, de kennis van medecursisten en/of hun kennis van andere talen.

**kennis
mobiliseren**

luisterteksten

Aandacht voor de taal

Onder deze titel wordt de leerstof van de betreffende les aangeboden, veelal aan de hand van een luistertekst.

De luisterteksten in het tekstboek kunt u op deze manier behandelen:

1. Introduceer het onderwerp, bijvoorbeeld door een klassengesprek en geef zo nodig achtergrondinformatie. Bespreek het beeldmateriaal en de sleutelwoorden.
2. Vestig de aandacht op perifere informatie zoals plaatjes.
3. Stuur het luisteren door een aantal inleidende vragen en laat de tekst een eerste keer horen. Onderbreek in eerste instantie de tekst niet.
4. Bespreek de antwoorden op de inleidende vragen klassikaal of laat dit in tweetallen of groepjes doen.
5. Laat de tekst nogmaals horen. Gebruik regelmatig de pauzeknop.
6. Neem de vragen bij de luistertekst door.
7. Laat de tekst nog een of twee keer horen. De cursisten beantwoorden de vragen. Gebruik regelmatig de pauzeknop om de cursisten de gelegenheid te geven hun antwoord te noteren.
8. Bespreek de antwoorden op de vragen, klassikaal of in groepjes, of eerst in groepjes en dan klassikaal.
9. Laat de cursisten na de bespreking eventueel nog een keer luisteren naar (fragmenten van) de tekst.

luister- vaardigheid

Luistervaardigheid is een combinatie van verstaan en begrijpen. Een goede luisteraar zoekt op grond van de talige input, zijn kennis en de situatie en de context naar een bevredigende interpretatie van het gesprokene. In deze leergang worden cursisten getraind in *globaal* begrijpen. Zij worden geconfronteerd met teksten die in een normaal tempo zijn ingesproken. Bij die teksten worden voornamelijk globale begripsvragen gesteld. Het is belangrijk de cursisten duidelijk te maken dat het doel van de oefening bij een luistertekst is bereikt zodra ze het antwoord op de vragen hebben gevonden.

Ook is het goed de cursisten erop te wijzen dat naast talige kennis (woordenschat, grammatica etc.) ook andersoortige kennis een rol speelt bij het *begrijpen*, zoals kennis van het onderwerp, het verloop van gesprekken enzovoort. Het is raadzaam de cursisten daarop attent te maken en er expliciet aandacht aan te besteden bijvoorbeeld door voorafgaand aan de oefening

- achtergrondinformatie te geven;
- eenvoudige vragen over het onderwerp te stellen;
- cursisten te laten associëren over het onderwerp en anticiperen op de inhoud van de tekst.

De cursisten kunnen ook buiten de onderwijssituatie hun luistervaardigheid trainen. Het is goed hen daartoe aan te moedigen. Ze kunnen op internet een schat aan materiaal vinden, zoals Nederlandse tv-programma's en Nederlandse radio.

Een stapje verder

Aan de hand van allerlei verschillende typen oefeningen wordt hier de aangeboden leerstof verdiept en geoefend. De instructies bij de oefeningen zullen veelal voor zich spreken. Oefeningen waarbij dat niet het geval is, of waarbij opmerkingen of suggesties zijn, worden verderop in dit boek beschreven bij de betreffende les.

Extra

Onder deze titel wordt het thema van de les uitgebreid. Hier zijn verschillende soorten oefeningen en leesteksten opgenomen die, waar nodig, bij de desbetreffende les van opmerkingen of suggesties zijn voorzien. In een aantal gevallen kan dit onderdeel worden gebruikt om te differentiëren; goede cursisten maken de oefeningen wel, iets minder goede cursisten kunnen ze overslaan zonder dat het leerproces wordt verstoord. Bij de desbetreffende les is steeds vermeld of *Extra* al dan niet voor differentiatie kan worden gebruikt.

differentiatie

Nederland-*anderland*

Een goede manier om de leeservaring (en de woordenschat) uit te breiden is het lezen van teksten. Met de teksten in het onderdeel *Nederland-anderland* wordt daartoe een aanzet gegeven. Nieuwe woorden staan in de woordenlijst per les achter in het boek, met een vertaling in het Engels, Frans en Duits. U kunt er dus voor kiezen om de teksten klassikaal te behandelen of de cursisten zelfstandig met de teksten te laten werken.

Voor deze leesteksten geldt hetzelfde als voor de luisteroefeningen, namelijk dat men niet elk woord hoeft te kennen om de rode draad van de tekst te begrijpen. Om die reden raden we aan de cursisten de volgende strategieën aan te bieden waarmee ze de tekst beter en gemakkelijker kunnen begrijpen:

strategieën

- Gebruik alle perifere informatie (beeldmateriaal, een titel, een vraag) om inzicht in de inhoud van de tekst te krijgen alvorens daadwerkelijk met lezen te beginnen. Om dit te trainen kunt u bijvoorbeeld vragen stellen over het begeleidende beeldmateriaal. Begin met zeer algemene vragen voordat u meer gedetailleerde vragen gaat stellen. Ook kunt u vragen wat de cursisten in een bepaalde tekst verwachten als ze alleen de titel ervan lezen.

gecontroleerd leesproces

- Let op de wijze waarop verschillende delen van de tekst met elkaar zijn verbonden. (Hiervoor is het van belang de cursisten te wijzen op de functie en betekenis van verwijs-, verbindings-, en signaalwoorden).
- Gebruik eigen kennis over het onderwerp op efficiënte wijze. (Hierbij loert het gevaar van culturele interferentie. Het is dus belangrijk dat u als docent cultureel geladen informatie herkent en toelicht.)
- Houd controle over het leesproces en grijp zo nodig in, bijvoorbeeld door een (sleutel)woord op te zoeken of een deel opnieuw te lezen.

Waarschijnlijk kunnen de cursisten die met *Taal totaal – nieuw* werken in de eigen taal ook goed lezen. Toch is het goed de verschillende stappen in een gecontroleerd leesproces nog eens met hen door te nemen. Hieronder staan ze op een rijtje:

1. Oriëntatie: wat is dit voor een tekst, wil ik of kan ik dit lezen?
2. Planning: met welk doel en op welke manier ga ik lezen?
3. Procesbewaking: begrijp ik nog steeds wat ik lees?
4. Sturing: wat te doen als ik het niet begrijp; overslaan, doorlezen?
5. Evaluatie: heb ik mijn leesdoel bereikt, moet of wil ik er verder nog iets mee?

Indien u de leesteksten van Nederland-*anderland* in de les wilt behandelen, dan kan dat op de volgende wijze:

1. Introduceer het onderwerp van de tekst, bijvoorbeeld door een klassikaal gesprek. Bespreek voor het lezen de sleutelwoorden en geef eventueel achtergrondinformatie.
2. Vestig (eveneens voor het lezen) de aandacht op extra informatie als titels, foto's, plaatjes, grafieken etc.
3. Stuur de manier van lezen door vooraf een duidelijke vraag te stellen of een duidelijke opdracht te geven.
4. Laat de cursisten na de eerste keer lezen eventueel globale begripsvragen beantwoorden.
5. Laat de tekst nog een keer lezen en laat onduidelijkheden noteren. De onduidelijkheden kunnen vervolgens in groepjes of klassikaal worden besproken.
6. Laat de tekst eventueel nog een derde keer (met een tijdslimiet) lezen.

Samenvatting

Op de laatste pagina van elke les staan de belangrijkste punten van de grammatica en het belangrijkste idioom van de desbetreffende les op een rijtje. Daarnaast is op die pagina een spreuk, uitdrukking, gezegde of spreekwoord op een Delfts blauw bordje opgenomen. Op de website www.spreekwoord.nl vindt u informatie over spreekwoorden etc.

spreekwoorden

De spreuken kunt u bijvoorbeeld op de volgende manier behandelen:

1. Laat de cursisten de betekenis raden door in tweetallen of groepjes van gedachten te wisselen.
2. Bespreek de betekenis en het gebruik.
3. Vraag enkele cursisten of hun taal een equivalent kent van die spreuk.

In het tekstboek wordt op deze manier de aandacht gevestigd op een grammaticale regel. De regel wordt beknopt weergegeven in een kadertje en uitvoerig behandeld in het werkboek. Controleer steeds of de cursisten de regel begrijpen en licht deze zo nodig kort toe.

Dit symbool geeft aan dat de oefening in groepjes van twee of meer cursisten gedaan wordt. Groepswerk heeft de volgende voordelen:

groepswerk

- de spreektijd van cursisten neemt flink toe;
- het biedt de mogelijkheid terloops spreekvaardigheid te oefenen;
- de docent kan tijdens het groepswerk beter op individuele vragen en problemen ingaan;
- het bevordert zelfstandig en creatief werken;
- de betere cursisten kunnen de zwakkere helpen.

Het is goed om de cursisten tijdens groepswerk te stimuleren alleen Nederlands te gebruiken en bij voorkeur niet terug te grijpen op een gemeenschappelijke steun- of moedertaal. In elk geval dient de klassikale terugkoppeling van het groepswerk in de doeltaal plaats te vinden. U kunt tijdens het groepswerk rondlopen om eventueel individuele vragen te beantwoorden en veel voorkomende problemen te noteren. Die kunnen vervolgens klassikaal worden besproken. Daarvan profiteert de hele groep zonder dat u individuele cursisten hoeft te onderbreken. Zorgt u voor voldoende afwisseling in de samenstelling van de tweetallen en de groepjes, zodat niet steeds dezelfde personen samenwerken.

Dit symbool is geplaatst bij woordenschattoefeningen en bij de leesteksten en het geeft aan dat de cursisten vooral hier in de gelegenheid zijn om hun eigen woordenlijst aan te leggen en uit te breiden. Wijst u de cursisten erop dat ze zelf een actieve bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van hun woordenschat door de nieuwe woorden systematisch te registreren.

Bij het leren van een nieuw woord komt meer kijken dan alleen het onthouden van de conceptuele betekenis. Om het woord echt te kennen heeft de leerder ook antwoord nodig op onder meer de volgende vragen: verwijst het nieuwe woord naar hetzelfde in de werkelijkheid als in de eigen taal van de cursist; met welke andere woorden kan of moet ik het combineren; hoe moet ik het spellen of uitspreken, wat is de grammaticale status van het woord, enzovoort. Het is goed (het antwoord op) deze vragen in het onderwijs expliciet te maken en de cursisten aan te moedigen ook dergelijke informatie over een nieuw woord te noteren.

Om een nieuw woord te kunnen onthouden (en terug te vinden), heeft de leerder een 'kapstok' nodig om het nieuwe woord aan op te hangen, dat wil zeggen een netwerk van woorden die een betekenisrelatie met elkaar hebben. Die betekenisrelatie kan gebaseerd zijn op onderschikking, tegenstelling of synonimie, maar bijvoorbeeld ook op persoonlijke ervaringen. In het onderwijs kunt u betekenisrelaties blootleggen door cursisten bijvoorbeeld te laten associëren.

betekenisrelatie

De teksten in de rubriek 'Nederland-*anderland*' bieden de cursisten de mogelijkheid om zelfstandig hun woordenschat uit te breiden. Om de (zelfstandige) uitbreiding van de woordenschat effectief te laten verlopen, is het van belang in het onderwijs de volgende strategieën aan te bieden:

context

Betekenis afleiden uit de context

Om de betekenis te kunnen afleiden uit de context, moeten de volgende vragen achtereenvolgens worden beantwoord:

1. Wat voor soort woord is het (verbum, substantief etc.)?
2. Bij welk zinsdeel hoort het woord?
3. Wat zeggen de omringende zinnen en/of signaalwoorden over de betekenis van het woord?

4. Wat zou het woord op grond van de antwoorden op 1-3 kunnen betekenen?
5. Klopt de geraden betekenis? Met andere woorden: is de zin met deze betekenis nog logisch, ook gelet op de rest van de tekst?

Eventueel kan bij twijfel alsnog de woordenlijst achter in het boek of het woordenboek worden geraadpleegd.

Betekenis afleiden uit de woordvorm

Om de betekenis te kunnen afleiden uit de vorm van een woord, moeten de volgende vragen worden beantwoord:

1. Wat zijn de samenstellende delen van het woord en wat is de betekenis daarvan?
2. Wat zou op grond van het antwoord op vraag 1 de betekenis van het woord kunnen zijn?

Ook hier kan men bij twijfel alsnog het woordenboek raadplegen. Bij deze strategie is kennis van de betekenis van voor- en achtervoegsels van groot belang en daaraan dient dus in het onderwijs expliciet aandacht te worden besteed.

**voor- en achter-
voegsels**

Tot slot is het goed met uw cursisten na te gaan wat voor woordenboek ze hebben en of ze dat op de juiste manier weten te gebruiken. Het gebruik van een ééntalig woordenboek (zeker met voorbeeldzinnen) verdient aanbeveling.

2.3 Het werkboek

Het werkboek biedt cursisten in ruime mate de mogelijkheid zelfstandig te werken. Om het zelfstandig werken buiten de les zo effectief mogelijk te laten verlopen raden we u aan de volgende suggesties in de les te bespreken en het belang ervan te benadrukken:

Woordenschat

Vertel de cursisten

- dat de eerste regel bij het leren van woorden is: *leer de woorden altijd in een context, samenhang* en met het *bijbehorende lidwoord*, en wijs hen erop dat ze daarom ook enkele voorbeeldzinnen op kunnen nemen als ze nieuwe woorden in hun eigen woordenlijst noteren.
- dat een *goed woordenboek* belangrijk is en trek een kwartiertje uit om samen met hen te bekijken hoe het werkt.

- dat je woorden ook beter kunt onthouden door er steeds nieuwe samenhangen voor te bedenken waarin je ze zinvol ordent, classificeert, associeert enz..

Luisteren

Vertel de cursisten

- dat het er bij de luisteroefeningen om gaat het *antwoord op de vragen* te vinden. Daarvoor is het niet nodig elk woord letterlijk te verstaan. Wijs hen erop dat ze in een reële taalgebruikssituatie waarschijnlijk niet altijd elk woord van een moedertaalspreker zullen verstaan, maar toch zullen begrijpen wat hij zegt en dat de oefeningen zijn bedoeld om precies die vaardigheid te trainen.
- dat ze de *transcriptie* van de luisterteksten achter in het tekstboek (p. 102-114) kunnen lezen, als ze een tekst ook na meerdere malen luisteren niet begrijpen. Leg uit dat ze wel altijd eerst moeten proberen antwoord te geven op de vragen.
- dat het goed is om (als dat kan) dagelijks naar *het nieuws in het Nederlands* te luisteren.

Spreken

Vertel de cursisten dat ze ook alleen (bepaalde aspecten van) spreekvaardigheid kunnen oefenen. Enkele mogelijkheden:

- Oefenen met de uitspraak en de zinsmelodie kan door de dialogen uit het tekstboek in te spreken en dan hun uitspraak te (laten) vergelijken met het origineel. De opname kan naar de docent worden gestuurd zodat deze gerichte uitspraaktraining kan geven.
- Ze kunnen de dialogen met behulp van het audiomateriaal herhalen en proberen deze met eigen woorden samen te vatten of na te vertellen. Ze kunnen ook, eventueel samen met een ander, een variant op een dialoog schrijven en die vervolgens oefenen.

Lezen

Vertel de cursisten

- dat ook bij lezen geldt dat ze in eerste instantie moeten proberen de *globale betekenis* van een tekst te ontdekken. Daarna kunnen ze beslissen welke woorden van belang zijn voor een preciezer begrip en die woorden eventueel opzoeken.
- dat het goed is om artikelen in het Nederlands te lezen, bij voorkeur over een onderwerp dat hen interesseert, want ook hier geldt dat kennis van of belangstelling voor een onderwerp het lezen erover in het Nederlands vergemakkelijkt.

**globale
betekenis**

Schrijven

Vertel de cursisten

- dat *een dagboek* bijhouden in het Nederlands een leuke manier kan zijn om met schrijfvaardigheid bezig te zijn, evenals sociale media en internetfora.

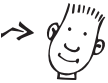
In elke les in het werkboek komen de volgende twee onderdelen terug:

- Uitleg

In dit eerste onderdeel wordt de grammatica uitgelegd die in de betreffende les in het tekstboek is aangeboden. Aan de hand van voorbeeldzinnen en -teksten worden de grammaticale regels zichtbaar gemaakt en vervolgens in overzichtelijke kaders weergegeven. Stof die al eerder in *Taal vitaal- nieuw* aan de orde is geweest, wordt in *Taal totaal – nieuw* op socratische wijze aangeboden.

- Oefeningen

Het tweede onderdeel bevat naast invuloefeningen:

Luisteroefeningen

De oefeningen bij de luisterteksten zijn met name gericht op globaal luisteren. Het is dus vooral belangrijk dat de vragen bij de tekst worden beantwoord, niet dat men alles letterlijk verstaat. De transcripties van de luisterteksten zijn opgenomen in de sleutel (p. 156-172). Als u een luistertekst uit het werkboek in de les wilt behandelen, kunt u dat doen als beschreven in paragraaf 2.2.

Woordenschat- en leesoefeningen

De leesteksten in het werkboek zijn voor een gedeelte authentiek. In sommige gevallen is de moeilijkheidsgraad van de teksten enigszins aangepast. De oefeningen bij de leesteksten zijn vooral gericht op globaal begrip; men hoeft de tekst niet woord voor woord te begrijpen om de vragen te kunnen beantwoorden. Als u een leestekst uit het werkboek in de les wilt behandelen, kunt u dat doen als beschreven in paragraaf 2.2. Het symbool wordt ook gebruikt voor woordenschatoefeningen.

Schrijfoefeningen

De schrijfoefeningen zijn over het algemeen relatief vrij van aard, maar meestal gebaseerd op zaken die eerder (in het

socratisch

tekstboek) zijn aangeboden. Daarnaast zijn ook meer gestuurde oefeningen opgenomen, zoals het aanvullen van een klachtenbrief.

In de appendix zijn opgenomen:

- De *tests* (p. 140-143) die na les 5 en 10 zelfstandig kunnen worden gemaakt. Deze tests vormen een extra oefening met de leerstof en geven een indicatie van de mate waarin de cursist de in de voorgaande lessen aangeboden leerstof beheerst.
- *Lijsten met onregelmatige en separabele verba, verba met een vaste prepositie en andere combinaties met een prepositie* (p. 144-153) om te leren en op te zoeken.
- Een *lijst van grammaticale begrippen* met voorbeelden (p. 154-155).
- De *sleutel* (p. 156-172) met daarin (suggesties voor) de uitwerking van de oefeningen, de antwoorden van de tests en de transcripties van de luisterteksten in het werkboek.
- Een *grammatica- en zaakregister* (p. 173-174) met behulp waarvan men informatie over een onderwerp in het werkboek kan opzoeken. In het register is zowel de Nederlandse als de (semi-)Latijnse grammaticale terminologie opgenomen.

2.4 Algemene aandachtspunten

**heterogene
groepen**

De eerste lessen

De kennis en vaardigheden van de deelnemers aan een cursus kunnen nogal uiteenlopen. Het is daarom raadzaam de cursisten al in de eerste lessen duidelijk te maken dat u geïnteresseerd bent in hun mening over de inhoud en het tempo van de cursus. Die informatie kunt u bijvoorbeeld gebruiken voor differentiatie.

We raden u aan tijdens de eerste les ook de opzet van het tekst- en werkboek en de gebruikte symbolen met de cursisten door te nemen, zodat ze weten waar ze bepaalde zaken kunnen opzoeken en terugvinden.

De instructietaal (doeltaal als voertaal)

Het is zinvol de doeltaal van meet af aan in het onderwijs te gebruiken. Zeker bij gebruik van *Taal totaal – nieuw* buiten het Nederlandse taalgebied is het belangrijk dat cursisten in het onderwijs veel input

vanuit de doeltaal krijgen. Gebruik veel korte zinnen, herhaal en paraphraseer, ondersteun uw woorden met gebaren en maak veelvuldig gebruik van het bord.

Controleer of de cursisten voldoende taalmiddelen ter beschikking hebben om communicatieproblemen te kunnen oplossen in de doeltaal, dus zonder hun moedertaal (of een steuntaal, bijvoorbeeld het Engels) te hoeven gebruiken, bijvoorbeeld:

- *Sorry/Pardon, maar dat heb ik niet begrepen/verstaan.*
- *Wat betekent ...?*
- *Hoe zeg je ... in het Nederlands?*
- *Kunt u dat nog een keer zeggen, alstublieft?*
- *Kunt u wat langzamer praten, alstublieft?*
- *Hoe schrijf je dat?*
- ...

Nieuwe stof

Als u nieuwe stof gaat behandelen, is het goed de cursisten te vertellen waar ze die in het tekst- of werkboek kunnen vinden. Als de nieuwe stof niet in het tekst- of werkboek staat, geef de cursisten dan de tijd om aantekeningen te maken of deel werkbladen met nieuwe stof of nieuwe woorden uit.

3 Voorbeeld- uitwerking van les 5

De meeste stemmen gelden

Thema's: politiek; staatsinrichting

Teksten: Het poldermodel

Taalhandelingen: mening geven, verdedigen, in twijfel trekken; bargumenteren; monoloog houden

Grammatica: onderschikking

Vorbereiding

Voordat u met de les begint, bladert u deze met de cursisten even door. Daarbij vestigt u de aandacht op de thema's (politiek; staatsinrichting), de taalhandelingen (mening geven, verdedigen, in twijfel trekken; bargumenteren; monoloog houden) en de grammatica (onderschikking) van die les. Vervolgens kunt u de voorkennis van de cursisten over het hoofdthema (politiek) mobiliseren door een klassikaal gesprekje te houden en / of de cursisten te laten associëren over het thema, bijvoorbeeld met behulp van een woordenweb. Als u een woordenweb wilt gebruiken, schrijft u op het bord *politiek* en daar omheen bijvoorbeeld de volgende categorieën: *monarchie, democratie, republiek*. Laat de cursisten eerst in tweetallen of groepjes overleggen en noteer vervolgens een aantal associaties op het bord. Bespreek de titel van deze les. *De meeste stemmen gelden* betekent: de mening van de meerderheid beslist.

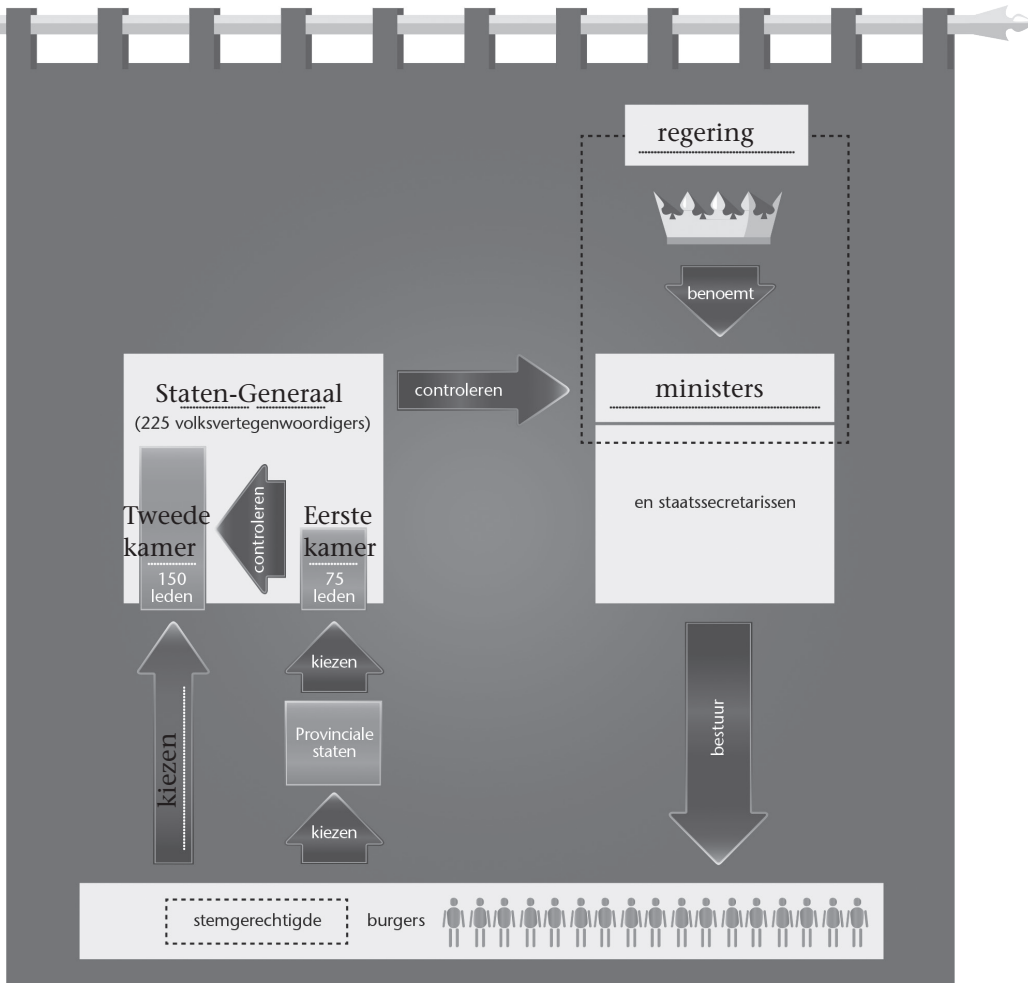
Opstap

1 Luisteren

Voordat u de luistertekst laat horen, geeft u de cursisten even de tijd om in tweetallen het schema te bekijken en te bespreken. Bespreek eventuele

onduidelijkheden klassikaal. De luistertekst kunt u vervolgens behandelen als beschreven in paragraaf 2.2 van dit boek.

Les
5

ProDemos organiseert rondleidingen door de Kamergebouwen (www.prodemos.nl).

Voor meer informatie over de Nederlandse en Belgische overheid: www.overheid.nl (toegang tot alle websites van de Nederlandse overheid)

www.rijksoverheid.nl/ministeries (links naar alle ministeries)

almanak.overheid.nl/ (overzicht van overheidsorganisaties zoals gemeenten, Eerste en Tweede Kamer, politieke partijen, etc.)

www.belgium.be voor het Belgische staatsbestel.

Aandacht voor de taal

2 Lezen

U kunt deze teksten behandelen als beschreven in paragraaf 2.2 van dit boek. Geef de cursisten de gelegenheid te overleggen over hun antwoorden.

Het symbool in de marge geeft aan dat de cursisten vooral hier de gelegenheid moeten nemen om hun woordenlijst uit te breiden.

eens: Zehra Demir (zij is voor de monarchie, maar vindt dat die wel met haar tijd moet meegaan).

oneens: H.M. Kamerbeek (hij is van mening dat een herziening van de rol van de koning zal leiden tot een te grote rol voor politici), Tim van Es (hij is van mening dat de monarchie helemaal moet worden afgeschaft).

3 En zo denk ik erover

Laat de cursisten in tweetallen werken. Bespreek de oefening klassikaal. Inventariseer de verschillende manieren om een mening te formuleren en schrijf ze op het bord.

H.M. Kamerbeek

Ik vind dat de monarchie een zeer nuttige functie vervult. Het Koninklijk Huis heeft het land naar mijn mening grote diensten bewezen. Een gekozen staatshoofd zal volgens mij nooit zo goed de hele Nederlandse bevolking kunnen vertegenwoordigen als de koning. Hij is immers de verpersoonlijking van een lange geschiedenis en een grote ervaring. In sommige landen heeft het staatshoofd alleen een ceremoniële rol, bijvoorbeeld in Denemarken, maar daar ben ik geen voorstander van. Als de rol die de koningin in de politiek speelt, wordt herzien, dan leidt dat volgens mij alleen maar tot een grotere rol voor politici en ingrijpende veranderingen in ons staatsbestel.

Tim van Es

Ik vind dat we de monarchie niet moeten vernieuwen maar afschaffen. Ik ben een groot voorstander van een gekozen president. We kiezen dan de persoon die het meest geschikt is om president te zijn en met wiens ideeën we het meest eens zijn. En doet de president het werk niet goed, dan stemmen we na vier jaar gewoon op iemand anders.

Zehra Demir

Ikzelf ben een warm voorzitter van de monarchie. Ik vind dat het koningshuis een speciale rol vervult binnen onze maatschappij. En die rol kan naar mijn idee onmogelijk worden ingevuld door een president. Wel ben ik van mening dat de monarchie met zijn tijd mee moet gaan. Onze koning heeft invloed op de politiek. Die invloed is helaas oncontroleerbaar en daarom moeilijk te rechtvaardigen in een moderne democratie. Een ontwikkeling in de richting van een monarchie zoals de Zweedse zou ik dus een stap in de goede richting vinden.

4 Bent u het ermee eens?

Laat de cursisten de oefening individueel maken en vervolgens in tweetallen hun oplossing bespreken en vergelijken. Bespreek de oefening klassikaal.

- (5) Ik ben het er absoluut niet mee eens.
- (7) Ik ben het er eigenlijk helemaal niet mee eens
- (6) Ik ben het er niet mee eens.
- (2) Ik ben het er niet helemaal mee eens.
- (3) Ik ben het er eigenlijk wel mee eens.
- (1) Ik ben het ermee eens.
- (4) Ik ben het er helemaal mee eens.

5 Luisteren

Laat de cursisten de vragen lezen voordat u de tekst laat horen. Bespreek eventuele onduidelijkheden klassikaal. De luistertekst kunt u verder behandelen als beschreven in paragraaf 2.2.

1. het niet eens met elkaar
2. het eens met elkaar
3. Ach, ik weet het niet., Hoezo?
4. Natuurlijk wel! / Zeker weten!

b) Het is belangrijk dat het schema op de juiste wijze wordt ingevuld. Het wordt namelijk ook gebruikt in oefening 7. Neem daarom eerst de verschillende elementen (die terugkomen in oefening 6) met de cursisten door en controleer of de betekenis ervan duidelijk is.

1. mening geven/stelling poneren, 2. mening/stelling in twijfel trekken,
3. mening/stelling verdedigen met een argument, 4. tegenargument geven
5. vasthouden aan mening/stelling en argument toevoegen,
6. instemmen met mening/stelling

Stefan	Bianca
mening geven / stelling poneren →	mening / stelling in twijfel trekken →
mening / stelling verdedigen met argument	tegenargument geven
vasthouden aan mening / stelling en argument toevoegen	instemmen met mening / stelling

Een stapje verder

6 Discussiëren

In oefening 5 hebben de cursisten kennisgemaakt met verschillende elementen uit een discussie. Leg uit dat elk element op verschillende manieren kan worden geformuleerd en dat ze bij elk rijtje formuleringen het juiste element (de juiste titel) moeten zoeken. Laat de cursisten in tweetallen werken en bespreek de oefening klassikaal.

Wijs de cursisten op de woordvolgorde achter *dat*: het subject staat direct achter *dat* en alle verba staan achteraan in de zin.

Het symbool in de marge geeft aan dat de cursisten vooral hier de gelegenheid moeten nemen om hun woordenlijst uit te breiden.

mening/stelling verdedigen met argumenten

Ik weet het wel zeker, want ...
Dat vind ik echt, want ...
Zeker weten, want ...
Dat meen ik echt, want ...

het oneens zijn en een tegenargument geven

Ik ben het niet met je eens want/omdat ...
Dat denk ik niet, want ...
Dat vind ik niet, want ...
Ik vind van niet, want ...
Nou, maar volgens mij ...

mening geven/stelling poneren

Ik vind dat ...
Ik denk dat ...
Ik geloof dat ...

vasthouden aan mening/stelling zonder argumenten te geven

Toch vind/denk/geloof ik dat ...
Toch blijf ik erbij dat ...
Toch ben ik ervan overtuigd dat ...
Toch blijf ik van mening dat ...

instemmen

Daar heb je gelijk in.
Dat vind/denk/geloof ik ook.
Zeker weten!
Daar ben ik het helemaal mee eens.
Dat klopt.
Misschien heb je gelijk.

argument toevoegen

En trouwens ...
Bovendien ...
En verder ...

Volgens mij ...

in twijfel trekken

Vind/denk/geloof je dat echt?

Nou, ik weet niet hoor.

Ach, ik weet het niet.

Ik vraag het me af, hoor.

...

Dat betwijfel ik.

Hoe kom je daar nou bij?

Hoezo (dat dan)?

Ook ...

oneens blijven

Toch ben ik het niet met je eens.

Toch kun je me er niet van

overtuigen dat ...

Toch vind/denk/geloof ik niet dat

Toch ben ik het daar niet mee

eens.

7 Daar heb je gelijk in.

Laat de cursisten een stelling kiezen en argumenten voor en tegen bedenken. Maak tweetallen van cursisten die dezelfde stelling hebben gekozen en laat ze discussiëren. Wijs erop dat ze het geleerde in oefening 5 en 6 moeten toepassen. Loop tijdens de oefening rond om vragen te beantwoorden en veel voorkomende fouten te noteren die u vervolgens klassikaal kunt bespreken. Let erop of men verschillende uitingen uit oefening 6 gebruikt en bijvoorbeeld niet alleen 'Ik vind dat...'

8 Luisteren

Laat de cursisten de vragen lezen voordat u de tekst laat horen. Bespreek eventuele onduidelijkheden klassikaal. De luistertekst kunt u verder behandelen als beschreven in paragraaf 2.2.

1

Evelien vindt dat de vetbelasting niet moet worden ingevoerd.

Matthijs vindt dat de vetbelasting moet worden ingevoerd.

2

Evelien:

a. Mensen moeten de vrijheid hebben om te eten en te drinken wat ze willen.

b. Het is niet duidelijk of mensen hun levensstijl zullen veranderen.

c. Vooral mensen met een laag inkomen hebben er last van.

d. Mensen gaan boodschappen doen in Duitsland en België.

Matthijs:

a. De overheid moet de gezondheid van mensen beschermen.

b. Ongezond voedsel is nu goedkoper dan gezond voedsel.

9 Onderstreep en vul in.

- a) Geef de cursisten even de tijd om de combinaties van woorden in het kader te bekijken. Laat vervolgens de tekst nog een of twee keer horen. Gebruik af en toe de pauzeknop om hun de gelegenheid te geven om te onderstrepen. Laat de cursisten in tweetallen hun antwoorden vergelijken. Bespreek de oefening klassikaal terwijl u de tekst nogmaals laat horen.

Als je het mij vraagt ...

Ik vind (dat) ...

volgens mij

naar mijn mening

dus

en daarbij

- b) Laat de cursisten in tweetallen rubriceren en bespreek de oefening klassikaal. Het is belangrijk dat het schema op de juiste wijze wordt ingevuld, want het dient ter ondersteuning bij oefening 10.

mening / stelling

Ik vind (dat) ...

Volgens mij ...

Ik denk ook dat ...

Naar mijn mening

Ik ben van mening dat ...

Als je het mij vraagt ...

argumenten

Ten eerste / tweede ...

Ten slotte ...

En daarbij ...

In de eerste / tweede plaats ...

Aan de ene kant / aan de andere kant ...

Om te beginnen ..., verder ...

Eenzijds / anderzijds ...

conclusie

Daarom ...

Alles bij elkaar genomen ...

Kortom ...

Dus ...

10 Monoloog

Leg de cursisten uit dat ze een korte monoloog van maximaal drie minuten gaan houden over een stelling. Ze kunnen een stelling uit oefening 7 kiezen of er zelf een bedenken. Geef de cursisten voldoende tijd om hun monoloog voor te bereiden. Maak bij voorkeur afspraken voor bijvoorbeeld de volgende les, zodat de stof wat kan bezinken. Wijs erop dat het niet verstandig is de monoloog helemaal uit te schrijven maar dat het beter is om alleen enkele steekwoorden te noteren.

Geef de luisteraars de opdracht om feedback te geven over het gebruik van de verschillende elementen uit oefening 5.

Nederland – *anderland*

Het poldermodel

U kunt de tekst behandelen als beschreven in paragraaf 2.2.

Samenvatting

Hoge bomen vangen veel wind

Personen die veel belangrijke beslissingen nemen, krijgen vaak kritiek. [...] (bron: Van Dale Idioomwoordenboek)

Ken ik jou niet ergens van?

Thema's: kennismaken; koetjes en kalfjes; spreektaal
Teksten: Op een Nederlandse verjaardag!; Forum Nederlands
Taalhandelingen: vragen naar personalia, interesses etc. en reactie
Grammatica: indirecte vraag; inversie

Bespreek de titel van deze les. Leg uit dat de vraag 'Ken ik jou niet ergens van?' een veel gebruikte (en ook wat triviale) manier is om een gesprekje aan te knopen met iemand die je niet kent, bijvoorbeeld op een feestje of in een café.

2 Luisteren

Het is raadzaam cursisten niet meteen de transcripties mee te laten lezen, want bij de transcripties staan de namen vermeld.

- a) gesprek 1: ja, gesprek 2: nee, gesprek 3: ja, gesprek 4: nee, gesprek 5: nee
- b) 1e gesprek: C, 2e gesprek: B, 3e gesprek: A, 4e gesprek: E, 5e gesprek: D
- c)

Groepje A: over de taart die Jasper gemaakt heeft, over het installeren van het wifikastje.

Groepje B: Ariëtte heeft veel over Franks collega's gehoord en vindt het leuk om ze een keer te ontmoeten.

Groepje C: Over Gerrits werk en Remco's sollicitatie.

Groepje D: Over de stad Groningen, waar Nathalie woont en waar Hein gewoond heeft.

Groepje E: over werk, studie en vrije tijd.

3 Wat hoort bij elkaar?

prima gelukt	mislukt
spannend	saai
een tijdelijke aanstelling	een vaste baan
hartstikke	een beetje
snappen	niet begrijpen
nog steeds	niet meer

geweldig
dat gaat lukken

vreselijk
dat kan niet

4 Orden de zinnen uit de dialogen.

een complimentje maken: Heerlijk hoor! Je spreekt perfect

Nederlands. Het is je prima gelukt. Lekker, zeg!

op een compliment reageren: Dank je, echt?

verrassing tonen: Hé! Goh! Wat grappig!

instemmen: Dat klopt. Fijn om te horen. Goed hoor, komt voor elkaar.

Inderdaad. Dat is leuk!

5 Ja, inderdaad!

Gesprek 1: Geen probleem hoor; Gezellig

Gesprek 2: Bedankt, dat vind ik ook.

Gesprek 3: Ja, inderdaad; Dat klopt. Ja, dat klopt. Ja, natuurlijk. Prima

Gesprek 4: Ja, die; Inderdaad, ja.

Gesprek 5: Ja, graag

8 Spreektaal

je kont niet kunnen keren
opscharrelen

de bink zijn

tegen de vlakke gaan

absoluut geen straf zijn

ouwehoeren

doorratelen

flik de pineut zijn

een hels kabaal

mazzel hebben

om je vingers bij af te likken

flikken

geen bewegingsruimte hebben

krijgen, vinden

een echte man zijn

vallen

helemaal niet erg zijn

de hele tijd praten

niet ophouden met praten

pech hebben

veel geluid

geluk hebben

heel lekker

doen

9 Pascal gaat naar een Nederlandse verjaardag.

Heb jij Pascal nog gezien de laatste tijd?

Ja, gisteren. Hij vertelde dat hij op de verjaardag van een vriend was geweest.

En vond hij het leuk op het feest?

Ja, er waren veel aardige mensen om mee te **kletsen**. De hele

woonkamer zat wel **tjokvol** mensen dus hij moest **zich de longen**

uit het lijf schreeuwen. Hij had in het begin wel **pech** want hij zat

naast een vrouw die een uur over haar kleinkinderen heeft verteld. Verder heeft hij **zich ongans gegeten** aan de bitterballen, met een flinke **kledder** mosterd. Later stond hij buiten bij de mannen, die waren bezig met **moppen tappen**. Dat vond Pascal heel **grappig**. Dus het feest was **beregezellig**!

Hoe meer zielen, hoe meer vreugd

Hoe meer mensen, hoe gezelliger het is. De uitdrukking wordt gebruikt als iemand erover aarzelt of hij welkom is, om aan te geven dat hij natuurlijk mag komen. *Ziel* staat hier voor *mens*. (bron: Van Dale Idioomwoordenboek)

Gezellig!

Thema's: vrije tijd; uitstapjes; antwoordapparaat; vakantie

Teksten: Vegetarisch eten in Den Haag; Gezellig!

Taalhandelingen: informatie vragen en geven; reageren op een uitnodiging; omschrijven; voorstellen doen en accepteren / afwijzen

Grammatica: modale hulpwerkwoorden

Bespreek in het kort de titel van deze les. Meer informatie over de betekenis en het gebruik van 'gezellig' wordt gegeven in Nederland-
anderland.

2 Luisteren

thuis: 7, 12

in een restaurant/café: 5, 8

in de winkel: 4, 10

op straat: 3, 11

in het openbaar vervoer: 1, 9

op het werk: 2, 6

3 Luisteren

1. waar; 2. niet waar; 3. waar; 4. waar; 5. waar

4a Omschrijven

Het **Mauritshuis** is een museum voor schilderkunst uit de zeventiende en achttiende eeuw.

De **Grote Marktstraat** is een winkelstraat.

Het **Gemeentemuseum** is een museum voor moderne kunst.

Het **Museum** is een populair-wetenschappelijk museum.

Het **Omniversum** is een soort bioscoop.

5 Vul in.

1. toevallig/misschien
2. misschien
3. en zo
4. toch
5. hoe heet het ook alweer/ik kan er even niet op komen

Les

2

6. ik kan er even niet op komen
7. dan
8. gewoon, je weet wel/en zo

6 Luisteren

Ik wilde je graag uitnodigen voor onze housewarmingparty.
Kunnen jullie dan?
Vanaf hoe laat ongeveer?

7 Luisteren

Daan zegt af, is nog niet in het huis geweest

Jens komt, is al in het huis geweest.

Sophie komt, heeft het huis al op Facebook gezien.

Merel zegt af, is al in het huis geweest.

Ikram komt, heeft het huis al op Facebook gezien.

8a Komt u of zegt u af?

1. zegt af	6. komt
2. zegt af	7. zegt af
3. zegt af	8. komt
4. komt	9. komt
5. zegt af	10. komt

9 Spreek een bericht in na de piep.

Cursisten nemen met behulp van een smartphone of tablet hun bericht op. Eventueel geeft u de situatieschetsen op papier, zodat de cursisten zich (in tweetallen) kunnen voorbereiden. Na afloop kunt u de cursisten elkaars bericht laten beoordelen.

13 Overleggen.

A Wat willen jullie graag doen? Wat doen jullie het liefst?

B1 Ik ... graag. Ik doe graag ... Ik vind het leuk om ...

B2 Laten we ..., Zullen we ..., Misschien kunnen we ..., Lijkt het je leuk om ...

C Ja, (dat is een) goed idee! Ja, dat lijkt me leuk!

D1 Nee, dat lijkt me niet zo leuk (, want ...), Nee, dat vind ik niet zo'n goed idee (, omdat ...)

D2 Is het niet leuker om ..., Kunnen we niet beter ..., Waarom gaan we niet ...

De extra oefeningen 12, 13 en 14 kunnen niet worden gebruikt om te differentiëren, oefening 15 (zie ook werkboek p. 29) wel.

Gezelligheid kent geen tijd

Als het ergens gezellig is, lijkt de tijd snel te verstrijken. (bron: Van Dale, Idioomwoordenboek)

Druk, druk, druk!

Thema's: werk; beroepen; sollicitatiebrief

Teksten: Het is de docent die het verschil maakt!; topsectoren van de Nederlandse economie

Taalhandelingen: eigenschappen beschrijven; werkdag beschrijven; geen antwoord kunnen geven

Grammatica: relatieve pronomina; suffixen; adverbia

Bespreek de titel van deze les. Leg uit dat op de vraag 'Hoe is het met je?' vaak wordt geantwoord met het veelzeggende 'druk' of 'druk, druk, druk'.

3 Luisteren

Gesprek 1: informatie vragen naar aanleiding van een vacature

Gesprek 2: vragen hoe je in kunt schrijven bij een uitzendbureau

Gesprek 3: informeren naar de uitslag van een sollicitatieprocedure

4 Waar of niet waar?

1. waar	4. waar
2. niet waar	5. waar
3. niet waar	6. niet waar

5 Geen antwoord kunnen geven

Voorbeeldoplossing:

1. neutraal	7. informeel
2. neutraal	8. neutraal
3. informeel	9. neutraal
4. informeel	10. neutraal
5. formeel	11. formeel
6. neutraal	

7 Een sollicitatiebrief

U kunt deze brief behandelen als een leestekst (zie paragraaf 2.2). Ter voorbereiding kunt u de cursisten vacatures uit de krant of van internet laten halen en de opzet van enkele daarvan klassikaal bespreken. U kunt ook zelf personeelsadvertenties selecteren en een kopie aan de cursisten geven.

8 Zet de uitdrukkingen in het schema

	aanhef	opening	afsluiting
formeel	Geachte heer, mevrouw,	Hierbij reageer ik op ... Graag zou ik reageren op ...	Hoogachtend; Ik hoop u hiermee voldoende te heb- ben geïnformeerd, Ik zie uw reactie met belangstelling tegemoet,
infor- meel/ minder formeel	Beste Hanny,		Met vriendelijke groet; Doeil; Tot gauw; Tot ziens

9 Suffixen

belangrijk	het belang	afgeleid van een substantief
invloedrijk	de invloed	afgeleid van een substantief
initiatiefrijk	het initiatief	afgeleid van een substantief

opleiding	opleiden	afgeleid van een verbum
ervaring	ervaren	afgeleid van een verbum
beslissing	beslissen	afgeleid van een verbum

inzetbaar	inzetten	afgeleid van een verbum
vervangbaar	vervangen	afgeleid van een verbum
realiseerbaar	realiseren	afgeleid van een verbum.

Suffixen geven de (afgeleide) woordsoort aan.

14 Waar of niet waar?

1. niet waar	3. waar
2. niet waar	4. waar

Waar gehakt wordt, vallen spaanders.

De gedachte is dat het maken van fouten nu eenmaal bij het werken hoort en dat die fouten daarom voor lief moeten worden genomen. [...] (bron: Van Dale Idioomwoordenboek, 1999)

Een tuin op het zuiden

Thema's: wonen; volkstuin; woningwaardering: puntensysteem
Teksten: een nieuwbouwproject; Bijzondere woningen in Nederland
Taalhandelingen: een wens, klacht, eis uiten
Grammatica: komen + infinitief; dubbele infinitief

Bespreek de titel van deze les. Leg de cursisten uit dat 'een tuin op het zuiden' een van de belangrijkste woonwensen is van de meeste Nederlanders. In een tuin op het zuiden kan men namelijk vrijwel de hele dag van de zon genieten. Als die schijnt, althans.

2 Luisteren

Deze luistertekst staat uitgeschreven op p. 39 van het tekstboek. Mochten cursisten moeite hebben met de luistertekst, dan kunt u ervoor kiezen om hen mee te laten lezen.

- a) over de plek waar ze wonen, over de voordelen en nadelen van het wonen midden in de stad en in een buitenwijk, over volkstuinten.
- b) 1. waar, 2. niet waar, 3. waar
- c)
 1. Niet in de binnenstad, maar wel vlak bij een metrostation.
 2. Marian zit met een paar minuten in de binnenstad.
 3. In het centrum is het druk. Ze hoort de ringweg en de tram.
 4. In een buitenwijk.
 5. Ze heeft een tuin. Ze kan zo de natuur in.
 6. In de binnenstad is meer te beleven.
 7. Vlak bij de stad, het is maar twintig minuten fietsen.
 8. Ze wil uitrusten, een boekje lezen, groenten verbouwen.
 9. Nee, dat mag niet. En dan zou ze te ver van de stad zitten.

3 Wat hoort bij elkaar?

1. theater	schouwburg
2. ruim	groot
3. beleven	meemaken
4. binnenstad	centrum
5. groene vingers hebben	goed zijn met bloemen en planten
6. dag mag niet	dat is niet toegestaan

7. opzeggen
8. eenvoudig

- beëindigen
simpel

5 Tja, eh

r. 1 Hé, r. 3. Zeg, r. 6 zeg; r. 8. Nou ja, r. 29 Echt waar?, r. 33 Joh, dan
r. 40 hoor, r. 37 Nee echt, r. 40 Nou, r. 43 Nee joh

6 Dubbele infinitief

1. Ik kom in Amsterdam wonen. / Ik wil in Amsterdam komen wonen.
2. Ze kan in het zonnetje zitten. / Ze moet in het zonnetje kunnen zitten.
3. Hij mag een vraag stellen. / Hij moet een vraag mogen stellen.
4. Hij laat een pizza brengen. / Hij wil een pizza laten brengen.

7 Volkstuin

Op deze pagina staat de uitgeschreven dialoog van track 12 (pagina 37, oefening 2).

8 Luisteren

	gesprek 1	gesprek 2	gesprek 3
wensen	–	een luxe appartement/penthouse	–
eisen	cv-ketel vandaag repareren		er moet iemand van de politie komen
klachten	De cv-ketel doet het niet meer. En het is hier hartstikke koud in huis.	de flat heeft maar één slaapkamer, er is geen centrale verwarming en het is gehorig	lawaai van café

9 Hoe zeg je dat?

	gesprek 1	gesprek 2	gesprek 3
wensen		Ik zou best een luxe appartement willen. Het liefst zou ik een penthouse willen hebben.	

eisen	Jullie móéten echt vandaag komen.		Ik wil echt dat er nu iemand komt.
klachten	Mijn cv-ketel doet het niet meer. En het is hier harstikke koud in huis.	Ik ben er absoluut niet blij mee. Ik heb maar één slaapkamer, er is geen centrale verwarming en het is gehorig.	We worden gek van het kabaal. Er zou iemand komen kijken, maar er is nog steeds niemand geweest. Dit is nu al de derde keer dat ik bel!

10 Zo veel mensen, zo veel wensen

Voorbeeldoplossing:

Jan zou graag willen trouwen.

Marieke wil veel vrije dagen hebben op haar werk.

Caroline is er absoluut niet blij mee dat ze vrijgezel is.

12 Woningenwaardering: puntensysteem

Zie voor meer informatie www.huurcommissie.nl

Sinds 1 oktober 2015 telt de WOZ-waarde van een huurwoning mee in de berekening van de huurprijs (het puntenaantal).

Onderdelen die niet meer meetellen in het puntensysteem:

woonvorm (eengezinswoning, flat);

woonomgeving;

hinderlijke situaties (zoals geluidsoverlast door verkeer);

schaarstepunten.

Het hoofddoel van deze oefening is dat cursisten vertrouwd raken met termen betreffende de woningmarkt. Het rekenen met WOZ-waardes maakt deze oefening erg ingewikkeld. Daarom is ervoor gekozen om het oude systeem te gebruiken. Er wordt wel verwezen naar het actuele puntensysteem.

Voor meer informatie hierover: ga naar www.rijksoverheid.nl en zoek op *huurprijs en puntentelling*. Die puntentelling kan uiteraard door de jaren heen veranderen.

13 Lezen

1. Het land buiten de polder.
2. Dat veel mensen het begrip kennen en weten wat het inhoudt.
3. De bewoners dragen zorg voor de omgeving en de infrastructuur.

4. dat: 'dat ik in de polder woon'
die: 'de participatiesamenleving'
'daarin': in het kweken van groente en fruit en het houden van kleinvee'

Nederland – anderland

Meer informatie over kubuswoningen is te vinden op www.kubuswoning.nl.

Elk huisje heeft zijn kruisje

Elk huishouden of gezin heeft zijn eigen moeilijkheden en leed: bij iedereen is er wel eens iets mis. . [...] (bron: Van Dale Idioomwoordenboek)

Les

4

De meeste stemmen gelden

Hoofdstuk 5 wordt als voorbeeldhoofdstuk behandeld op p. 20-27 van deze handleiding.

Les

5

Stereotypen

Thema's: cultuur; stereotypen; de multiculturele samenleving

Teksten: Die eeuwige tulpen en klompen.; Kaaskoppen?

Taalhandelingen: gegevens beschrijven

Grammatica: adjectief; comparatief; superlatief

1 Typisch!

De foto's op p. 52 en p. 53 bieden de mogelijkheid om te praten over stereotypen. Deze pagina's dienen tevens als inleiding tot de luistertekst van oefening 2.

2 Luisteren

De luisteroefening gaat over een authentieke radio-opname op de Vlaamse radio- en televisieomroep. Het interview gaat over een onderzoek dat de Belgisch-Nederlandse Vereniging liet uitvoeren. Het interview geeft aan wat Belgische en Nederlandse jongeren van elkaar vinden en weten.

1. waar	5. waar
2. niet waar	6. waar
3. waar	7. niet waar
4. waar	8. niet waar

3 Woordenschat

een land: welvarend, democratisch, uitgestrekt

een persoon: gierig, vriendelijk, dom, onhandig, kritisch

geen van beide: huidig, gunstig, algemeen, afwisselend

4 Gegevens beschrijven

1. relatief	6. over het algemeen
2. beduidend	7. opmerkelijk
3. er tussenin	8. meer dan de helft
4. van de	9. minderheid
5. gemiddeld, kant	10. blijkt

6 Project

Behalve een verslagje (max. half A4-tje) kunt u de cursisten een portfolio laten aanleggen met teksten en foto's over een aspect van de Nederlandse cultuur dat hen boeit. Enkele suggesties:

- sport
- politiek
- kunst
- architectuur
- ...

In les 10 gaan de cursisten een spreekbeurt houden. Daarbij kan het portfolio het uitgangspunt zijn.

Extra kan worden gebruikt om te differentiëren.

7 Quiz

1. grootste haven Nederland: Rotterdam; grootste haven België: Antwerpen
2. koning en koningin van Nederland: koning Willem-Alexander en koningin Máxima; België: koning Filip en koningin Mathilde
3. Nederland: Rijn, Waal, Lek, IJssel, Maas; België: Schelde, Maas, IJzer, Ourthe
4. *hoogste punt Europees Nederland*: Vaalserberg (322,4 m); *hoogste punt Caraïbisch Nederland*: Mount Scenery (887 m) op het eiland Saba; *hoogste punt België*: Botrange (694 m)

9 Zoek de synoniemen

	woorden in de tekst	regelnummer
hip	modieus	8
sneller dan je denkt	voordat je het weet	15/16
intussen	inmiddels	18
een heleboel	nogal wat	32
pas geleden	onlangs	38
(de) maatschappij	de samenleving	48
bepalen	vaststellen	72/73
(de) troep	rommel	86
vreselijk	verschrikkelijk	87
weggaan	vertrekken	93

10 Waar of niet waar?

1. niet waar
2. niet waar
3. waar
4. niet waar

Samenvatting

De pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet

Deze uitdrukking wordt gebruikt als iemand een ander iets verwijt wat hij zelf heeft gedaan of doet.

De informatie- maatschappij

Thema's: media; de computer

Teksten: Vraag het maar aan Betty; Kranten en tijdschriften op het internet

Taalhandelingen: advies vragen en geven; mening geven en beargumenteren

Grammatica: om te + infinitief; zouden

Bespreek de titel van deze les. De nieuwe media hebben ons toegang gegeven tot zo'n grote hoeveelheid informatie dat tegenwoordig wel gesproken wordt over de informatiemaatschappij. We leven in een wereld waarin digitale informatie steeds belangrijker wordt, maar waarin de papieren media nog steeds relevant zijn.

In het onderdeel Opstap kunnen cursisten opschrijven welke media ze gebruiken, hoe vaak en waarom. U kunt de cursisten in tweetallen of in groepjes met elkaar laten praten over het gebruik van media.

2 Luisteren

1. dingen opzoeken op internet, e-mailen, boeken lezen, foto's bekijken van de kleinkinderen, met de kleinkinderen praten en ze zien, berichten sturen, naar muziek luisteren, Scrabble
2. muziek uit de jaren zestig waarop ze in haar jeugd danste
3. Scrabble
4. omdat ze elke woensdag op de kleinkinderen past.
5. ja, het lijkt haar toch wel handig
6. een kleindochter

3 Met andere woorden ...

1. Wat kunnen de kinderen (van tegenwoordig) al veel!
2. weten hoe je iets moet gebruiken
3. leren om iets te doen
4. de tijd nemen voor iets/ergens de tijd voor nemen
5. het is te moeilijk, ik snap het niet

4 De computer

1. de laptop
2. het geheugen
3. de printer
4. het toetsenbord
5. de smartphone
6. de computer/het beeldscherm/
de monitor
7. de usb-stick
8. de smartwatch
9. het apenstaartje
10. de muis
11. de webcam
12. de tablet

5 Wat kun je ermee doen?

1. de laptop
2. de usb-stick
3. het toetsenbord
4. de webcam
5. het geheugen
6. de printer

6 Maak zinnen

Voorbeeldoplossing

1. Ik werk om geld te verdienen.
2. Ik heb geld nodig om een computer te kopen.
3. Ik volg een cursus om Nederlands te leren.
4. Ik koop een auto om naar mijn werk te rijden.
5. Ik heb een smartphone om appjes te sturen.
6. ...

8 Wat hoort bij elkaar?

1. B, 2. C, 3. A

9 Advies vragen en geven.

Advies vragen

- A Hoe kan ik ze dat het beste duidelijk maken?
- B Wat moet ik doen?
- C Hoe kan ik dit het beste aanpakken?

Advies geven

- 1 Het is goed om ..., u kunt ..., het is wel belangrijk om ..., zouden moeten zitten, het kan ook geen kwaad om ...
- 2 u kunt het beste ..., het is aan te raden, het is handig om ..., u kunt, het is een optie om ... dat zou ik doen als laatste uitweg

3 u kunt ..., dan zit er niets anders op dan ..., u kunt ...

11 Luisteren

1.

gesprek 1

na afloop van een cursus Frans

gesprek 2

in een elektronicazaak

2.

gesprek 1

wat je buiten de cursus kunt doen om Frans te leren

gesprek 2

wat een goede tablet is voor de moeder van de klant

12 Wat moet ik doen?

Neem de brieven (max. half A4-tje) in ter correctie. Wijs de cursisten erop dat ze het geleerde uit oefening 9 kunnen gebruiken.

13 Wat is uw advies?

Maak kaartjes met daarop in het kort de beschrijving van een 'probleem' en deel ze uit aan de cursisten. Hieronder vindt u een aantal suggesties voor 'problemen':

- twee weken geleden een nieuwe wasmachine gekocht, nu al stuk
- de burens zetten steeds vuilniszakken in het trappenhuis
- airconditioning op het werk is al weken stuk, het is erg warm binnen
- school van kind organiseert schoolreisje, kind wil niet mee
- auto uitgeleend aan kennis, terugbezorgd met grote kras erop
- werkgever geeft geen vrij om naar uitvaart van de moeder van een goede vriend te gaan
- vriend heeft 3 maanden geleden 250 euro geleend en nog steeds niet teruggegeven

14 Wat is uw mening?

Laat de cursisten een stelling kiezen en argumenten voor en tegen bedenken. Maak tweetallen van cursisten die dezelfde stelling hebben gekozen en laat ze discussiëren. Wijs eventueel op het schema in les 5 op pagina 51 in het tekstboek. Loop tijdens de oefening rond om vragen te beantwoorden en veel voorkomende fouten te noteren die u vervolgens klassikaal kunt bespreken. Let erop of men gevarieerde uitingen gebruikt en bijvoorbeeld niet alleen 'Ik vind dat...!'.

15 Wat is er op tv?

1

- a. een informatieve film over een bepaald onderwerp
b. Socutera (16.00) op NPO; Apocalyps
2. Een programma met achtergronden bij het nieuws. NPO: EenVandaag

Nederland – anderland

Deze pagina geeft een overzicht van relevante nieuwssites uit Nederland en België.

Geen nieuws is goed nieuws

Het ontbreken van nieuws is een goed teken. (bron: www.spreekwoord.nl)

De zorgzame samenleving?

Thema's: maatschappij; kinderopvang; taakverdeling in het gezin; pensionering

Teksten: Vaders, toen en nu: wat is er anders?; Na je laatste werkdag; Mantelzorg is niet alleen zorgen voor een ander

Taalhandelingen: schrijfplan: stelling/mening formuleren, argumenten en tegenargumenten geven, conclusie trekken

Bespreek de titel van deze les. Leg uit dat deze term wordt gebruikt voor de verzorgingsstaat, een democratische, kapitalistische staatsvorm waarbij collectieve garanties bestaan van bestaanszekerheden en de overheid haar burgers beschermt tegen de krachten van de vrije markt.

1 Hoe is dat in uw land?

Meer informatie over kinderopvang is te vinden op www.kinderopvang.nl.

2 Vaders toen en nu

1. De man verdiende het geld, de vrouw deed het huishouden en zorgde voor de kinderen.
2. Rogier werkt vier dagen en zijn vrouw drie. Hij heeft een dag per week een papadag.
3. Hij gaat vier dagen werken in plaats van vijf.
4. Nee. In zijn kennissenkring zijn weinig mannen die bewust de keuze maken voor een *papadag*.
5. Hij kan zijn zoon vaak alleen verschonen in de damestoiletten.
6. Kiezen voor een *papadag*.

4 Luisteren

1. C
2. C
3. A
4. B

5 Schrijven

Neem de verschillende stappen van het schrijfplan door met uw cursisten. Wijs erop dat ze gebruik kunnen maken van verschillende formuleringen die ze in les 5 (oefening 6 en 9) hebben geleerd. Schrijf de belangrijkste formuleringen eventueel nog een keer op het bord. Laat de cursisten hun teksten inleveren en controleer met name of de verschillende stappen uit het schrijfplan zijn verwerkt.

6 Waar of niet waar?

1. niet waar, 2. niet waar, 3. niet waar, 4. waar, 5. niet waar, 6. waar

7 Mijn dag kan niet meer stuk!

Ik kom uit een warm nest.

Ik kom uit een fijne familie/een fijn gezin.

Je hebt gouden handjes.

Je bent handig, je hebt de vaardigheid om dingen te maken/repareren.

Mijn handen begonnen te jeuken.

Ik kreeg behoefte om iets te gaan doen.

Mijn dag kan niet meer stuk.

Ik heb alles wat ik nodig heb voor een leuke dag.

Ik moet elk dubbeltje omdraaien.

Ik moet rondkomen van weinig geld.

Ik viel in een zwart gat.

Ik wist niet goed wat ik met mijn tijd moest doen.

Ik heb er een nachtje over geslapen.

Ik heb erover nagedacht.

Al te goed is buurmans gek

Als je te goed bent voor je medemens, wordt daar misbruik van gemaakt. [...] Met deze zinsnede rechtvaardig je je weigering om iets voor een ander te doen. [...] *Buurmans gek* is iemand die in de ogen van zijn buren een sukkel is, die alles met zich laat doen. [...] (bron: Van Dale Idioomwoordenboek)

Jong geleerd, oud gedaan

Thema's: onderwijs; schoolvakken; nieuwe technologie in het onderwijs; overblijven

Teksten: Steeds meer scholen met tweetalig onderwijs; Het continuurooster; Het Nederlandse onderwijssysteem

Taalhandelingen: praten over opleiding; schooltijd beschrijven

Grammatica: er + voorzetsel; verbindingswoorden (2)

Bespreek de titel van deze les. De uitdrukking geeft aan dat wat je in je jeugd leert, een basis is voor je verdere leven. Hoe eerder je met iets begint, hoe beter je prestaties op dat gebied kunnen worden.

2 Luisteren

b

1. niet waar. 2. niet waar, 3. niet waar. 4. niet waar. 5. waar

c

met vallen en opstaan

Niet alles gaat meteen goed. Maar je leert van je fouten.

met de paplepel ingegoten krijgen

van jongs af aan leren

op maat

'Op maat' betekent dat iets wordt aangepast aan het niveau en de behoeftes van de gebruiker.

zonder erbij stil te staan

zonder erover na te denken

3 Schoolvakken

Meer informatie over allerlei aspecten van onderwijs vindt u via onderwijs.startpagina.nl.

a) Laat de oefening in tweetallen maken. Bespreek hem klassikaal.

exacte vakken	biologie, scheikunde, wiskunde, aardrijkskunde, natuurkunde, techniek
talen	Nederlands, Duits, Engels, Frans, Spaans, Grieks, Latijn
creatieve vakken	culturele en kunstzinnige vorming, tekenen
overig	filosofie, informatiekunde, levensbeschouwing, economie, maatschappijleer, geschiedenis, lichamelijke opvoeding, verzorging

- b) Bespreek klassikaal eventuele overeenkomsten en verschillen tussen de middelbare school in eigen land en in Nederland.
- c) Laat de cursisten in steekwoorden hun argumenten noteren en bespreek er een aantal klassikaal.

4 Er

- a) schrijven, hardware
b)

En schrijven is ook belangrijk voor de ontwikkeling van de fijne motoriek, dat klopt. Dus we doen nu meer **met het schrijven**.

Veel scholen kopen gewoon hardware in zonder erbij stil te staan wat ze écht **met de hardware** willen doen.

5 Lezen

De tekst kunt u behandelen als beschreven in paragraaf 2.2 (vanaf p. 10).

- Op een tto-school volgen de leerlingen een deel van de lessen (meestal 30%-50%) in een andere taal.
- Voordelen:* 1. kinderen leren de vreemde taal goed beheersen.
2. Ze hebben meer kansen op de arbeidsmarkt en kunnen gemakkelijker in het buitenland werken of studeren. 3. Het biedt talentvolle kinderen meer uitdaging op school.
Nadelen: 1. De meeste docenten hebben het Nederlands niet als moedertaal en de leerlingen kunnen dan een 'Nederlands' Engels aanleren. 2. De invloed van het Engels op het Nederlands wordt groter.
- Jonge kinderen pikken een taal sneller op en zijn niet bang om fouten te maken. Als basisscholen tto aanbieden, kunnen kinderen de taal echt goed leren beheersen.

7 Contrast

1. *Ook al* leren leerlingen op tto goed Engels, het wordt niet hun moedertaal.
Ook al wordt het niet hun moedertaal, leerlingen op tto leren goed Engels.
Hoewel de leerlingen goed Engels leren, wordt het niet hun moedertaal.
Hoewel het niet hun moedertaal wordt, leren de leerlingen goed Engels.
2. De meeste docenten hebben het Engels niet als moedertaal. *Toch* geven ze les in het Engels.
De meeste docenten geven les in het Engels. *Toch* is Engels niet hun moedertaal.
De docenten geven les in het Engels, *terwijl* de meesten het Engels niet als moedertaal hebben.
De meeste docenten hebben het Engels niet als moedertaal, *terwijl* ze toch lesgeven in het Engels.
3. *Hoewel* steeds meer scholen tto aanbieden, gaan de meeste leerlingen nog naar 'gewone' scholen.
Steeds meer scholen bieden tto aan, *hoewel* de meeste leerlingen nog steeds naar 'gewone' scholen gaan.
Steeds meer scholen bieden tto aan. *Toch* gaan de meeste leerlingen nog naar 'gewone' scholen.
De meeste leerlingen gaan nog naar 'gewone' scholen. *Toch* bieden steeds meer scholen tto aan.

8 Schrijven

Laat de cursisten hun teksten (maximaal een half A4-tje) inleveren en let met name op het gebruik van de verleden tijden.

9 Discussie

Laat de cursisten een stelling kiezen (of laat hen zelf een aan het onderwerp onderwijs gerelateerde stelling bedenken) en argumenten voor en tegen bedenken. Maak tweetallen van cursisten die dezelfde stelling hebben gekozen en laat ze discussiëren. Wijs eventueel op het schema in les 5 op pagina 51 in het tekstboek. Loop tijdens de oefening rond om vragen te beantwoorden en veel voorkomende fouten te noteren die u vervolgens klassikaal kunt bespreken. Let erop of men gevarieerde uitingen gebruikt en bijvoorbeeld niet alleen 'Ik vind dat...'

10 Lezen

1. Bij een continurooster blijven alle leerlingen tussen de middag op school. De pauze is korter, maar de school gaat eerder uit.
2. *Argumenten voor:* 1. kinderen hoeven tussen de middag niet naar huis te gaan en kunnen rustiger eten. 2. Kinderen hebben meer tijd voor sportverenigingen of muziekles. 3. Het is goed voor de sociaal-emotionele ontwikkeling als kinderen tussen de middag op school blijven met andere kinderen.

Argumenten tegen: 1. Kinderen moeten thuis eten en even bijkomen in een vertrouwde omgeving. 2. Veel sportverenigingen houden geen rekening met het continurooster. 3. Het kost meer geld voor de opvang.

Je bent nooit te oud om te leren

Je kunt je hele leven lang nieuwe dingen blijven leren.

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet ...

Thema's: landschap en woonomgeving; spreektaal

Teksten: De strijd tegen het water

Taalhandelingen: uitzicht en omgeving beschrijven; anekdotes vertellen; een spreekbeurt houden

Grammatica: imperfectum; er; staan / zitten / liggen; de plaats van prepositiewoordgroepen in de zin

Besprek de titel van deze les. Leg uit dat deze zin hoort bij een raadspel-letje. Iemand neemt een object in zijn omgeving in gedachten en vertelt welke kleur het heeft. De ander(en) moet(en) raden om welk object het gaat.

1 Waar vind je dat?

Voorbeeldoplossing

	centrum	woonwijk	bedr.terrein	buiten de stad
kantoorpand	x		x	
parkeergarage	x	x		
gracht	x	x		
weiland				x
bushalte	x	x	x	x
politiebureau	x	x		x
steegje	x	x		x
monument	x	x		x
metro	x	x		
laan	x	x		x
loods			x	x
sloot		x	x	x
dorp				x
plantsoen	x	x		

akker				x
dijk		x	x	x
bos				x
drempels	x	x	x	x
parkeerterrein	x	x	x	
winkelcentrum	x	x		
basisschool	x	x		x
winkelstraat	x			
voortuin	x	x		x
gemeentehuis	x			
tram	x	x		
boerderij				x
ziekenhuis	x	x		x

3 Luisteren

Germaine Groenier (1943-2007) was een programmamaakster en documentairemaakster. Zij was met name bekend vanwege haar programma *Germaine sans Gêne*, waarin luisteraars openhartig over hun seksleven konden praten. Een ander bekend programma ging over een volksbuurt in Dordrecht.

- 1. b 4. b
- 2. a 5. b
- 3. b 6. a

4 Spreektaal

1. maar, 2. Nou, eigenlijk, 3. maar goed, dus, 4. Ach, hoor, 5. dus echt wel, hè, 6. Zeg

5 Kijk eens om je heen.

Controleer of de aangeboden grammatica in de kaders uitleg behoeft. Verwijs eventueel naar het werkboek. Laat de cursisten individueel werken en bespreek enkele producten klassikaal.

6 Verhalen vertellen

a) kwam / botsten / viel / zeiden / gingen / rende / kreeg / miste / was / kon / greep / zei / schrok / gaf / ging / was / had / kwam / lag / kon / vond / kon / gaf / bood

b) Omdat het een directe rede is.

c)

Voorbeeldoplossing:

Voorbereiding: Ik heb eens gehad, dat was echt erg.

Achtergrondinformatie: Ik was toen aan het hardlopen in het park. Ik kwam net een bocht om joggen. [...] Ik kon hem nog inhalen.

Vertelfase: Maar er kwam ook iemand van de andere kant, dus we botsten tegen elkaar op. Ik viel zelfs op de grond. [...], dus we zeiden sorry en gingen verder. dus ik rende verder, maar ineens kreeg ik in de gaten dat ik mijn portemonnee miste. [...]. Ik greep hem vast en zei: "Geef hier die portemonnee, anders sla ik je in elkaar!". Hij schrok zich een ongeluk. gaf hem gelukkig direct, waarna hij ervandoor ging. Nou, ik naar huis.

Afsluiting: Tot ik thuis kwam: lag mijn portemonnee daar, op de salontafel. Ik kon echt wel door de grond zakken. Gelukkig vond ik pasjes in de portemonnee, zodat ik contact met hem op kon nemen. Ik gaf de portemonnee terug en bood mijn excuses aan."

Commentaar: Maar ja, zoiets kan gebeuren. [...] Het was gewoon een truc geweest van die vent. [...] Dus ik erachteraan, hè. [...] Ik was natuurlijk best trots op mezelf. Ik had toch mooi mijn portemonnee terug.

7 Eén voor één

1. zin 5	4. zin 3
2. zin 4	5. zin 2
3. zin 1	

8 Ik zie, ik zie...

Geef de cursisten de tijd om de oefening voor te bereiden en laat hen bijvoorbeeld pas de volgende les hun uitzicht aan elkaar beschrijven. Leg uit dat de titel van deze oefening het eerste deel is van het raadspelletje 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet (en de kleur is ...)'. Eventueel kunt u de cursisten dat spelletje laten doen, in groepjes of klassikaal.

9 Vertel eens!

Geef de cursisten ook voor deze oefening de tijd om zich voor te bereiden en laat hen bijvoorbeeld pas de volgende les hun verhaal aan elkaar vertellen.

10 Een spreekbeurt

Leg de cursisten uit dat ze een korte spreekbeurt van maximaal vijf minuten gaan houden over een van de gegeven onderwerpen of een onderwerp naar keuze dat een vergelijking mogelijk maakt tussen Nederland en hun eigen land. Ze kunnen daarbij eventueel gebruiken van de tekst die ze geschreven hebben bij les 6, oefening 6. Geef de cursisten voldoende tijd om hun spreekbeurt voor te bereiden. Maak bij voorkeur afspraken voor bijvoorbeeld een week later. Wijs erop dat het niet verstandig is de spreekbeurt helemaal uit te schrijven, maar dat het beter is om alleen enkele steekwoorden te noteren. Bespreek de verschillende elementen uit het schema klassikaal.

Geef de luisteraars de opdracht om feedback te geven over het gebruik van de verschillende elementen uit het schema.

Wie wind zaait, zal storm oogsten

Wie onrust veroorzaakt, ondervindt zelf de nadelige gevolgen hiervan. Dit spreekwoord is afgeleid van een bijbelse spreuk (Hosea 8:7): 'Want zij hebben wind gezaaid, en zullen een wervelwind maaien'. (bron: Van Dale Idioomwoordenboek)